VVITTEKINDVS MAGNVS,

Publicae luci expoſitus

a

CONRADO SAMVELE SCHVRZFLEISCHIO,

CVM PRIVILEGIO SEREN. EL. SAXON.

Diſputatio XXX.

LIPSIAE, Apud NICOLAVM SCIPIONEM.
cIↄ Iↄc XCIIX.

I.

MAgnum ſemper VVittekindi nomen, ac non modo apud ſuos, ſed etiam apud hoſtes glorioſum fuit. Fortitudo ingens, et admirabilis exemplo, iamdudum habuit pretium defenſae libertatis. Fortuna qvondoqve diverſa apparuit, et diſpar inſtituto exitus.

II. Is gentis ſuae Dux, animo, imaginibus inclutus, et virtute militari qvaſi telo nixus ad tuendam Rempublicam Saxonum acceſſit. De indole nomen, (*a*) de animi dotibus egregia conſulta, de prudentia res geſtae teſtantur.

(a) *Plures VVittekindi ante* VVittekindum *noſtrum memorantur. Noſter cognomento Magni a ceteris diſcernitur. Illos exhibet P. Albinus in libro ampliſſimae progeniei* VVittekindeorum, *cui titulum* Stambuch *praeſcripſit. Meminerim vero hic, caute legendos eſſe novitios Scriptores. In aliis credulitas notanda, in aliis maior diligentia optanda. De* VVittekindo *Suvalemburgio nil affero. Daſenburgius ille qvoqve hic alienus eſt. De hoc vid. Helm. l. 2. cap. 7. Alius enim a noſtro fuit. De qvo prodidit qvaedam Arnold. Lubecens. l. 2 cap. 27. Nec huius disqviſitionis eſt* VVittekindus *Stumpenbuſen, qvem affert Abb. Stad. A. 1167. Sed venio ad nomen. Hoc revera unum, ſcriptio diverſa. In M. Chro. Belg. ſcribitur* VVintbichindus. *Apud auctiorem vitae Kar. M.* VVidochindus. *in A. Franc: aliis* VVedekint: *Nonnullis* VVittokint: *multis* VVidikind. *Adoni Viennenſi in Chronic. VVitichingis et* VVitigingis: *Adamo Bremenſ. H. E. lib. 1. cap. 9.* VViduchind. *Autor ſcriptionis, qvae ad oram extat,* VViducrad *expreſſit. Apud Marian. Scot. chr. lib. 3. art. 6. ad. ann. 778. Vindibindus. Haud dubie errore qvodam. Ergo procul odio atqve adulatione tradam. Origo nominis, qvod olim ad ciendos Saxonum animos efficaciſſimum fuit, ſignificanter iuxta et praeclare indicat ſapientiae filium. Teutonicum vetus eſſet* Witte-Kind / *vel*

Wittħet-Kind. *Huc pertinent veterum commentationes ad vocabulum VVitta. De qvo multa reperias apud intelligentes Teutonicae antiqvitatis. Tantum hic moneo reperiri, qvi commutatum VVittekindi nomen putent a Praeſule illo, ut credunt, qvi fonte ſacro abluit, impoſitum. In his familiam ducit Siffridus Petrus. Sed ne unus Scriptor ſtat pro Siffrido, Deſtituunt hominem monumenta, monumentorum fides.*

III. Patria Saxo, (*b*) ditione Angrivarius, (*c*) origine paterna VVernekinides, (*d*) Princeps inter Saxoniae Principes, (*e*) nominis indicio prudens, omine bellator, conſiliis, exemplo maximus.

(b) *Multae de hoc nomine lites. Ex ſolido decidit Reineccius. Poſt Reineccium alii. Multi etiam ante eum. Vetus ſane Saxonum verbum* Saten/ *vel* Saſſen. *Hoc indigenarum, hoc Aboriginum notione ſignandum. Argumento vox Holſatorum. Idem eſt* Holtzſaten/ *qvod* Holtzgeſeſſene. *Sed vero extant, qvi ducunt a Cattis. Mirum vero, cur a Cattis. Nam qvantum Catti ab Haſſis, tantundem Catti a Saxonibus differunt. Qvi Danorum Nordmannorumqve fuiſſe poſteros tradunt, fortaſſe ludunt. Explodendi, niſi ludant. Qvi a cultello Sahs, aut telo ſeaxes, dictos putant, lepidi magis ſunt, qvam ſerii. Inter hos Georg. Hornius et Ioannes Troſter Tranſylvanus extant. Ante hos VVitechindus Corbetenſis, Annal. lib. 1. Abb. Stad. ad A. 917. Nihilo accuratiores, qvi a ſaxo, aut ſaxea natura derivant, ut Chr. Iſennacenſe, et qvotqvot hoc ſeqvuntur. Nolim enim committere, ut decus noſtrae genti concilietur inepto nominum luſu. Gloriam ex ſe habet. Ab aſcitis nominibus non qvaerit; non mutuatur. Qvin inter inania habet hanc curam, qvae prodiga melioris curae eſt.*

(c) *Vetus ditio: neqve anguſta, et valida viris. Incolae Angarii. Angrivarii aliis: qvibusdam Angri. In chronicis plerisqve Angiri. Recentioribus Engerani. Nomen planitiem campi deſignat. Hic vicus Engern, ubi ſedes, tumulus, inſignia qvondam VVittekindi. Hodie nil praeter rudera reliqvum. Celebrem ab eo titulum haeſiſſe aiunt Noſtro. Formula haec eſt. Comes Angriae et Dynaſta (Dominus) Iburgi. Formulam tradit Cyr. Spangenberg in Chron. Sax. Nec non Elias Reusnerus in Genealog. VVittekind. p. 12. praeterqvam qvod hic addit titulum Rugiae Principis. At non reperio, qvod Saxonibus cum Slavis, Angris item VVeſtphalisqve cum Rugis commune fuerit. Qvanqvam Andreas Angelus*

gelus non dubitat in Chron. Holſat. p. 11. confirmare de Holſatis, eos VVittekindi maioribus poſteriſqve ſubditos fuiſſe. De Iburgi origine tradit qvaedam Siffridus Petrus. Sedes ibi ad noſtra usqve tempora Praeſulis Oſnabrugenſis. Arx Engerana hodie non colitur. Saltem veſtigia ſuperſunt. Atqvi vero hic diſpiciendum, an forma dictionis ſit ex uſu veteris aevi? An qvadret ad antiqviſſimum Saxoniae ſtatum? De qvo videbo alibi, et ita videbo, ut nil VVittekindo, nil VVittekindeorum exiſtimationi, iuribus, gloriae detrahatur. Hic inſitus patriae amor fuit hactenus, erit in poſterum. De caſtro VVittekindsburg ad ripam Viſurgis ſito vid. Chron. vetera, et Spangenb. An. 785. Nec poenitendae hic operae fuerit evolvere, qvicqvid non ita pridem inſigni opera annotatum in Monumentis Paderbornenſibus eſt. Ceterum de figura inſignis gentilitii, qvod ſumptum ab Angrivariis eſt, vid. P. Albinus Stammb. Vtrum illud VVittekindei et noſtrates, qvi ex VVittekindo per Ditgremum deſcendunt, VVetbino-Misnici unqvam uſurpaverint, ingentis materia diſceptationis eſt: vid. Albinus c. 1. p. 294. et 463. Spenerus inſign. famil. Saxon. p. 24. 25. Io. Iac. Chiffletius, alii complures. Vnum, qvod publicae intereſt rei, non omittendum. Ampliſſimus ille Angriae Ducatus conceſſit in poteſtatem Archi-Praeſulis Colonienſis. Sed qvo titulo? Novum hoc argumentum, eoqve alibi inveſtigandum. Vellem accurate inveſtigaſſet autor perſonatus Mantiſſae p. 115. Erneſtus Comes Mansfeldius, gente perinde atqve eruditione inſignis, in Panegyrico Henrico Aucupi dicto p. 21. ab Seculo X. repetit, et Brunonem Ottonis I. fratrem primum fuiſſe tradit, qvi Angriae VVeſtphaliaeqve ducatum coniunxerit cum Colonienſe Praeſulatu. Nolim accedere his partibus: qvin putaverim, iſthanc coniunctionem de Lotharingiae, non Angriae Ducatu intelligi oportere. Haeſitatqve ipſe huius ſententiae autor, qvum non multo poſt recitat aliam opinionem, cuius ſumma eſt, qvod Fridericus I. in ius atqve dignitatem illius pro dimidia ducatus parte inauguraviſſet Philippum Comitem de Heynsberg. Chronica Colonienſia vocant Philippum de Caſtro Hemesberus oriundum. Eo vid. Monach. Nuſſ. Chron. p. 162. et Abb. Stadens. A. 1180. Conf. Crantz. Metrop. l. IV. p. 97.

(d) Cyr. Spangenb. Chron. Sax. A. 786. P. Albinus Stammb. Spen. Syllog. gen. hiſt. in famil. VVittekind. Qvi aliis VVernekin, multis VVernike, Chytraeo VVernechin ſcriptus in Chron. Sax. cum Latinae, tum vernaculae editionis. Addatur Ioh. Tob. VVeller. T. R. p. 157.

(c) Rectores Saxonum primores olim dicebantur. Titulus huius nominis ex C. Vrſpergenſe et Gobelino, ſcriptoribus bonis, depromptus. Vrſpergenſem, ut ſolet, ſequitur Abb. Stad. an. 777. Saepe Dynaſtae. Nec raro Satrapae: aliqvando etiam potentes Regionis dici ſolitos, pro certo habeo. Qvod oſtendere eſt ex Beda, Niemio, Frodoardo, Rolevincio, Chron. Osnabrug. et Mindenſi, qvibus multum tribuo in hac cauſa. Ditmarus Merſeburgenſis, qui regis elogio ornat, corrigendus ex annalibus Francicis et VVittekindo Corbeiae Monacho eſt. Ceterum, diviſi Saxones erant. Pars adepti Oſtphalorum ſive Orientalium nomen; Pars VVeſtphali ſive Occidentales appellati. Alii Angrivarii memorantur. Saxones egreſſi trans mare huc non pertinent: Regnum enim condiderunt, non rempublicam, qvatenus a regno diſtinctam. Hinc ortum antiqvitus Saxoniae transmarinae nomen, idqve hoc loco alienum, qvia Angliam denotat. Redeamus ergo ad noſtros, qui non migrarunt in Britonum inſulam, ac patriis adeo finibus ſe continuerunt. Tres Principes Gentis audiunt apud Monachum Corbeienſem. Horum alii aliam Gentis partem moderati. Horum diverſae ſedes, diverſa qvoqve Reſpublica fuit. Suum quaeqve ius imperandi pro ſe habuit. Nulla ab alia pependit. Sua ſingulis ſuprema poteſtas, ſuprema ſtatuendi facultas. Qvanqvam alia rogare aliam ſubinde et aſciſcere in foedus poterat, imperare tamen nunqvam poterat. Imperii adminiſtratio non diſſimilis apparuit. Haec proceribus commiſſa. Eodem apud omnes inſtituto, eadem ferme iuris forma. Idem Procerum numerus apud Angrivarios, qui apud Oſtphalos et VVeſtphalos, vid. poſt VVitichind. Beda, Crantzius, aliiqve. VVinckelmannus, neſcio an ſagaci coniectura, moris huius veſtigia ex Tacito deducit: Notit. Saxo-VVeſtphal. p. 200. Apud ſingulos eorum tres Principes viguerunt. Nec pauciores admiſſi, nec plures. Res certa de illis. De his eousqve, donec ordinariis Reipubl. regendae momentis ſtandum eſſet. Bello laceſſiti praeter hos extraordinarium belli Praetorem deſignarunt. Hic forte electus, nec niſi tempore ingruentis publicae calamitatis. A populo, dubium, an Proceribus aeqvalibus. Hoc Meibomio in Vindiciis Billinganis: illud mihi videtur. Extra ordinem illud munus erat, et ceſſante belli cauſa qvoqve ceſſaturum. Vulgo Tetrarchas (qvod Ciceronis, Saluſtii et Velleii ex Graecia mutuo ſumptum vocabulum eſt) nominant. Hos qvantum capio, vel ſeorſim numerant, vel ſummatim. Illo modo IVros, hoc XIIros ſignant. Sed id non perinde

inde

inde certum atqve dictum. Dictum vero a multis. Scriptum a Cyriaco Spangeb. Chr. Sax. A. 772. G. Fabricio, auctore Mantiſſae ad Inſt. Pacis, Georg. Chriſt. Stirnio, aliis. In hanc rem allegant Chron. Anhaldinum, qvod hactenus non vidi. Plura tamen vidi, edita partim, partim non edita, in qvibus nil tale reperi. De cetero extraordinarii illius Ducis adminiſtratio paulo liberior, et ut in ſchola loqvuntur, abſolutior erat, qvam eorum, qvi ordinarium gerebant magiſtratum. Praefinita tamen reſpectu temporis, ut auctor graviſſimus eſt VVitechindus, et poſt hunc Crantzius in Sax. l. 2 p. 45. et Henricus Bunting. in Chr. Brunſ. p. 27. Hos primores comparavit Albinus in aulaeo Vet. Sax. cum Ephoris Spartanorum. Cum illo facit Fabricius, qvi fere aeqvavit Tribunis Romanorum. Id vero non auſim in ſolidum probare. Cauſas dicere malo, qvam ſcribere. Qvi eos cum Electoribus Imperii conferunt, digni ſunt, cum qvibus expoſtuletur. Sed haec nemini non ſunt obvia.

IV: Publice qvoqve egregius, nec minor privatus, eundem domi, qvem militiae animum habuit. In praelio cautus, in caſtris promptus, ſub pellibus nunqvam timidus, nunqvam otioſus. Patiens idem iuxtaqve impiger, et qvanto minus inter lautitias enutritus, tanto magis tolerans adverſorum. Dignum Heroe Saxonico exemplum. Dignum, qvod admirentur poſteri, dignum, qvod Saxones imitentur. Qvid vero opus ſvadere? Me non ſvadente imitati ſunt, * me non ſvadente imitabuntur.

* *Dabo hic Fridericum ſtrenuum, qvi ſolus ſuſtinuit nutantes res Sigismundi Imperatoris. V. T. VII. H. Aug. p. 405. et monumenta Oſchazienſia: Albertum Animoſum, Principem Camillo excelſiorem, cuius res praeclare condidit Michael Boiemus, et verſu ſcripſit Conradus VVimpina, ac praeter hunc Michael Barth. Annaberg. l. 2. p. 40. et 41. Fridericum III. cuius et induſtriam, et conſilii ſolertiam approbarunt omnes, qvum rationes repraeſentaret concinnandae imperatoriae ſanctionis, qva velut dominatus fraeno tenerentur iuveniles Caroli V. ſpiritus: ap. Sleidan. l. 1. Comm. ad A. 1519. p. 15. et 17. coll. Mauritium, qvi unus Carolum V. plus ultra tendentem ſtitit in curſu victoriarum, ſtitit in via dominationis. Eumqve vindicavit adverſus cri-*

mi-

minationes Ioannes Fridericus Brandt, Cornelius Crullius, aliiqve: Auguſtum, ingenii ac regendi artibus maximum, cui Ferdinandus I. idem qvod parenti debuit, qvemqve in fratris loco habere non piguit Maximilianum II. vid. Peccenſtein in VVittik. proſap. in Aug: Ioannem Georgium I. Caeſari fidum, qvoad fides et fortitudo aeſtimabantur: dignumqve, cui ille a ſeptentrione heros Guſtavus Adolphus dextram fidei religionisqve ad ultima tuendae teſtem iungeret, imo qvem iure iratum non multo poſt demereretur iterum Caeſar, ac filiis ab Auguſta ſtirpe editis Pragae repraeſentaret ut Patrem, ipſe vero coleret denuo ut amicum, et appellaret ſuum.

V. Ceterum VVittekindus Dux et autor Saxonicae libertatis, vinci aliqvando potuit, domari nunqvam. Qvippe vehemens et propoſito inſuper firmus, et tenaciſſimus avitimoris, fortunam, fortunae ictus omnes eluſit. Nulla re magis irritatus, qvam ob violata ſacra ſuae gentis. (*f*)

(f) *Eginhardus cap. 7. de vit. Carol. M. Vb. Emmius Hiſt. rer. Friſ. Cyriacus Spangenb. A. 772. Chron. Thuring. et Merſeburgenſe, a Merſeburgo VVeſtphaliae oppido appellatum. Inter exempla fanum Irmenſulae, qvo diruto, concitatus magis in hoſtem eſt. De eo vid. Regino Chron. lib. 2. ad anno 772. Fanum id Eresburgi (aliter Merſeburgi) poſitum, Reginoni Hermenſaul appellatum. Addatur Lamb. Schafnaburg. ad ann. eund. Abb. Stadens. ibid. Aut. vit. Kar. M. p. 237.*

VI. Pater ei VVernekinus, (*g*) Princeps minime factioſus, et retinens pacis. Frater Bruno, ſimilimus patri, idemqve creditus Auguſtiſſimorum Stirps Ottonum. (*h*) VVernekini ex fratre Adelhardo filius Albigo, (*i*) VVittekindo rebus ſecundis adverſisqve ſocius, et heros ut vultu, ita fide ſemper idem. Neqve tacuerim de Hermanno fratre Albigonis. Vterqve ruentem propinqvi fortunam fulcire auſi. Nusqvam ignavi, et nitentes pro ſalute noſtri. Qvidvis etiam paſſuri potius, qvam intercidere dignitatem ſuae gentis. His factum rebus eſt, ut manu, armis, conſilio experirentur pro neceſſario, pro ſuis, pro ſe ipſis. Omnium

ma-

maxime eluxit induſtria Albigonis. Hic VVittekindum defendit, VVittekindus illum : Vterqve utriqve fidus. Velle idem : nolle idem : cauſa eadem, nec opera disſimilis.

(g) *De familia videas licet, ubi familiae originem teximus. Eſt tamen aliqvid hic obſervatu dignum. Qvod eo pertinet, ut ſciamus, certiſſima eius capita ſumi ab aevo Carolino. Ante hoc fuiſſe ſtirpem VVittekindi. Floruiſſe etiam. Sed defuiſſe, qvi recenſerent diligenter, qvi ſeriem traderent accurate. Adeo dolendum, qvaedam praeſumi, alia colligi, pauca ſciri ante Carolingicam aetatem. Sed fatum illud antiqvorum ſeculorum fuit, ut aut exteri ſcriberent de Saxonibus, aut hoſtes. Ibi invidia, hic inſcitia laudes gentis obſcuratae. Illuſtrandae demum, ſi Saxones Saxonum res geſtas tradidiſſent. Sed alio loco recitandum de hoc argumento eſt. Hic delibaſſe aliqvid ſufficit.* (h) *Autor ſententiae Agricola. Hunc Fabricius, Fabricium ex novitiis multi ſeqvuntur. Praeter illos in eandem adducti ſunt opinionem Cyr. Spangenb. Georg. Spalatinus, Dav. Chytraeus, Mart. Cruſius, Chriſtoph. Entzelius, Leonh. Crantzheimius et complures. Ab his diſſentiunt Monachus Pirnenſis, Irenicus, Brotuſius, Crantzius, autor Chron Veteris Brunſvicenſis, Chron. Provinciale Misniae, Guttenberg. Beutherus, Elias Reusnerus, ille vaſti Stemmatis VVittekindei conditor, qvi Ottones Auguſtos a Brunone, non fratre, ſed nepote VVittekindi M. deducunt. Interim videatur Genealogia Alberto Stad. inſerta ad p. 115. qvae ex probatiſſimis contexta autoribus eſt. Ceterum VVittekindi M. pronepos eſt Luitdolfus, qvi vulgo Ludolfus, Pater Ducis Ottonis VVittekindi abnepotis, Otto iterum Henrici Aucupis, Henricus Auceps Ottonis M. Imp. Teſtatur hoc Mon. Corbeienſis : addatur Sigibertus, praeter eum multi. Luitdolfum autem per VValbertum Patrem et VVichbertum avum recta ſerie proficiſci a VVittekindo, vel ex ſolo Abb. Stad. an. 917. conſtabit. Addatur Erneſti Comitis Mansfeldii Oratio panegyrica p. 4. Alios allegare ſuperv acaneum. Vnum addere non piget, primum ſtirpis non VVittekindeae Ducem in Saxonia fuiſſe Her-*

maunum Billingum. Vb. Emmio Hermannus Billichius audit, hiſt. rer. Friſ. l. VI. A. 1110. Rectius Billingus, ſive Bullingus, Ducatu ab Ottone M. donatus. Vltimus Billingorum nomine Magnus, ſine prole maſcula defunctus. Abb. Stad. A. 1106. Conf. Andr. Severinus Velleius *Not. ad* Adamum *Brem. H. E. l.* IV. *cap. II. Notat hic Spenerus, Ottonem M. de ſua familia mirus meritum bene, in Inſignib. Saxon. ſect.* 1. §. 7. *Excuſat id vero Meibomius in hiſtoria Bardevici. De qvo alio loco iudicandum. Non ſatisfacit hic P. Lambecius, qvum Saxoniae primum Ducem vindicat Billingium. Cum iam multo ante Saxonia habuerit Duces. Non attingo, qvomodo ibi impingat in novos ſcopulos, et turbet rivos publici Iuris L. 2. Rer. Hamburg. p. 4. Sed mitto Billingios. Revertor ad* VVittekindeos. Atqve *hic mirari ſubit novitios, qvi tradunt, Henricum* Aucupem *Regem, atqve Ottones Imperatores minus vere a* VVittekindo *arceſſi. In his numerandus auctor Not. Rer. Imp. Rom. Germ. p. 1. d. 20. p. 369.* Vnicum *illi praeſidium in ſilentio* VVittekindi. *Sed minime duraturum, cum in rebus ad hiſtoriam pertinentibus non facile, qvod a ſilentio colligit, admittatur. Hoc minus, qvod pro nobis ſtant annales, Chronici libri multi.* Aliud *ſcripſiſſet, ſi vel ſolum Fabricium* Albinumqve *legiſſet.* Vt *nihil de antiqvis commemorem. Nec movet nos, qvod recentiores pleriqve multum diſſident a nobis. Faciunt qvippe contra alii nobiscum: inprimis ex recentioribus Philippus Iacobus Spenerus in Syllog. Geneal. Hiſt. ſub tit. Familiae* VVittikind. *Saxon. Ceteroqvin eſt non nemo occupatiſſimus animadverſor originum Germanicarum, qvi dubitare hic mavult, qvam obſtinatius negare. Qvi cur ex eo, qvod Dietmarus de ſerie huius generis tacet, nil adverſum nobis inferat, facile eſt intellectu. Saepe enim praetereunt hiſtorici qvaedam, non qvod negent, ſed qvia, ut ſe res dant, alio flectunt ſtylum.* Addo *hic de Crantzio, non ſatis ſibi conſtare, cum memorat, Henricum* Aucupem *primo omnium titulo Ducis Saxoniae praefuiſſe. Et tamen iam diu ante Henricum Saxoniae praefuerunt Duces hoc titulo, hoc iure, his inſignibus. Nempe deſcribere alios, oblivisci ſui, perperam allegare qvaedam, Crantzio non rarum.* Vnum *cuperem* VVittechindum *Corbei. legiſſet.* Aliter, *opinor, ſcripſiſſet.*

(i)

(i) *Albigo, aliis Albigio, nonnullis Albio, multis Albion, Germanis Chorographis Alvvig, vel Adelvvig. Quibusdam Abbion vel Addion ſignatus. Cyr. Spangenb. An. 785. Eius inſigne extat apud P. Albinum* Stamb. *p. 450. Vbbo Emmius, cetera probatus ſcriptor, et ut obſervo, optima Chronica ſecutus, VVittekindi fratrem vocat. Minus vere, nec in hac parte excuſandus, niſi figura qvadam locutus.*

(k) *De exitu huius memorant varii. Caeſus in octava Caroli M. adverſus Saxones expeditione. Bouckholt locus ſtragis. In vetuſtiſſimis annalibus Botolz lego. Legunt tamen alii Bohbot. vid. Aut. vit. Car. M. p. 244 Spangenb. Baucholtz reddit. Nec inſcite genius hic Tiotismi cultioris eſt. Videatur is ad A. 779.*

VII. Generis, qvod in noſtro ſe extulit, duo extiterunt munimenta, VVittekindus II. et VVichbertus. (*p*) Vna horum mater, Svatana celebratur, progenies Czechii. Haec altera VVittekindi Magni uxor: altera, cui Evae nomen, iam ante accepta eſt a Cimbris. Summam vero Pater operam poſuit, ut filii redderent Patrem. Praecipuum ſolicitudinis argumentum erat, diſciplina. Bello iter ad gloriam oſtenſum. Materia virtutis ſive in pulvere, ſive ad palum creſcebat. Hinc fingendis animis robur: hinc firmandis corporibus grande adiumentum venit. Patri curae, filiis obſeqvii pretium inſigne redditum fuit. Imitamini Principes. Enitimini, exemplum exprimatis exemplo. Si omnia ruant, hoc ſolo vitabitis ruinam. Stabitis invicti, ſtabunt Principatus. Florebitis Vos: florebunt Veſtri, florebunt poſteri Veſtrorum.

(l) *Ambo honeſta progenies Patris. Foedat Niemius hanc laudem. In ruborem dare Niemium qvilibet poſt. Genuit honeſte filios VVittekindus. Genitos bello, patientiae, optimis in magna fortuna artibus aſſvefecit. Spurium nullum habuit. Habuiſſe vero aſſerit Niemius. Sed nugatur, mentitur Niemius. Vel ſolus VVitechindus Corbeienſis ſufficiat homini coarguendo. Vxo-*

res habuit duas. Prior Eva, Danicae ſtirpis. Huic Patrem vindicant Gormonem I. Si tamen vindicant recte. Alii deſtinant alium. Plurimis genitor Gottricus Gormonis, ſi probe tradunt, filius. Hic multis Gottfridus appellatur. Nonnullis Sifridi, et ſi paulum inflectas, Sifridi nomine effertur. Autorem habemus Svaningium, qvi ut alias Scriptores ſuae gentis, ita hic forte Albizium ſecutus eſt. De nominis varietate excipi aſſenſu ſententia poteſt. Ceteroqvin ſuſpectum, qvodde Gormone I. traditum, Chron. Dan. An. 757. ex Saxone Grammatico, et Huitfeldio. Suſpecta mihi Saxonis, et qvi Saxonem hic colunt, fides. Rectiſſime Emmius, Friſiorum doctiſſimus, pronunciavit dudum, Saxonis Sialandici annales, praeſertim de ſeculis illis priſcis, Poeſin magis, qvam hiſtoriam ſapere A. C. 809. Id optarem qvoqve expendiſſet Petrus Lindeberg in comment. rer. memorab. ex bibliotb. Ranzov. cum de monumento Frotonis diſſerit. Qvid de monumento Gormonis III. qvod idem eodem libro exhibuit, ſentiendum ſit, promptum eſt indicare eruditis. Parum ergo praefert certitudinis, qvod promitur de Regibus Danicis ante Gottricum. Vt vero ſit mihi ſimile, Evam Gottrici Filiam fuiſſe. Evam ſcribimus in contextu operis. Alii Geram ſcribunt, ut Cyr. Spangenb. Ant. Albizius, Hen. Buntingus, novitii complures. Sed ſcribant, nos aeſtimemus antiqvisſimum utriusqve gentis decus, amicitiam a multis ſeculis cultam, neceſſitudinem matrimoniis ab ultimis, qvantum recordamur, temporibus innixam. Nempe iam olim Danis Saxones, Saxonibus Dani connubio iuncti. Repetitum noviſſime ſancti foederis exemplum in Sereniſſ. Ioanne Georgio III. *eſt. Poſterior coniux Svatana (aliis Svaterna) Ducis, ut tunc erat, Bohemici filia. Huius et auſpicatum, et foecundum matrimonium fuit. Qvod ex Eva genitum, praematuro ereptum exitu eſt. Ex Svatana maior natu VVittekindus, patris ſui cognominis filius. Vulgo* VVittekindus *II. ut locus diſcrimini eſſet, appellatus. Alter* VVigbertus, *aliis* VVigbrechus, *aliis* VVipprechtus. *Idem eius nomen. Forma literarum nominis ſaltem diverſa. Vtriqve uterqve legitimus Parens. Origo eminens, vita ceteris exemplum, fortitudo ſupra fidem, matrimonium ſanctum fuit. Honeſtus pater, honeſta mater, non niſi honeſtam procreare ſobolem poſſunt. Qvi negat, ut crimi-*

netur

nutur, improbus, qvi neſcit, et eructare tamen Niemianas ineptias audet, omnium ineptiſſimus debet cenſeri. Sed unum tacere hic nolim, VVigbrechtum Haſalae germanum fratrem, qvem ex Eva ſuſcepit, non eſſe confundendum cum VVigbrechto VVittekindi II. germano. Qvodſi ignores, facile nebulas offundet Chron. Brunſvic. Henr. Buntingi p. 26. Propterea hoc diſtincte expedivit Albizius in genealog. Ottonum.

VIII. Libera qvondam gens, liberi mores gentis viguerunt. Populus belli alumnus, propago populi Martia, Reſpublica popularis. (*m*) Procerum magis conſilium valuit, qvam imperium. Munus, qvod geſſerunt, legibus circunſcriptum, poteſtas a populo, autoritas a bello fuit. Nullum ius heredibus innixum. Praetura belli collata ad tempus. Res Imperii in concilio populi deciſae. Regiminis firmamentum populi nutus, Procerum cum populo conſenſus. Hoc veteris Saxoniae ingenium erat. Caruit regibus antiqviſſimo illo aevo. Seqviori demum tempore auditum nomen regum, uſurpata regia poteſtas,(*n*) Acciti a Saxonibus reges. (*o*) Nec reges modo, ſed etiam Imperatores.

(m) *Pugnant cum hiſtoria, qvae ad hoc argumentum recenſuit Siffridus Petrus, praeter hunc Novitii qvidam. Ille diplomata allegat manifeſtae falſitatis. Saxoniae (vetuſtiſſimae illi) Dominos imponit praeter verum. Hereditarium in Saxones ius defendit contra annalium fidem. VVittekindum beneficiarium facit nullo veritatis argumento. Eundem funibus vinctum ad Carolum veniſſe, non memorat, ſed fingit. Excuſſit iam olim ſententiae vanitatem Emmius in Apolog. refut. et verit. aſſert. Sed in proclivi eſt refellere ſententiam Siffridi. Nobis aſſentiuntur omnes probi Scriptores. Diplomati Siffridaeo diplomata opponimus, ſed qvae ſint ſine naevo. Nova illa et plena commentis vitio ruunt ſuo. Noſtra invicta ſunt, et ſecura adverſus ruinam.*

(n) *Qvae Tacitus in parte libertatis, liberorumqve comitiorum, de Germanis, ea nos de Saxonibus affirmamus. De illis iam du-*

dudum Conringius, poſt hunc novitii, noviſſime Mulzius, *cap. 6. in diſſ. de libertate, ut inſcripſit, omnimoda expoſuit. Nobis reddere ſcripto. qvae ſcripta ab iis ſunt, praeter inſtituti leges viſum. Vt Saxonum eadem, qvae ceterorum Germanorum, ita nec diverſa Friſiorum, indoles fuit. Vtrobiqve liberos gentis ſpiritus obſervo. De Friſiorum ingenio monumenta ſuppetunt multa. Res imperii omnes voluntate populi geſtae. Argumenta in comitiis, qvae dicebantur,* Vbſtalbomicis *pleniſſima lucis, pleniſſima libertatis. Signavit ea* Vbbo *in Friſ. deſcript. In Comitiis latae leges. Idem legibus, qvod Comitiis inditum nomen. De his ex* Vbbone *monuit Conringius c. 28. de Orig. iur. Germ. De Saxonibus addere non vacat. Tantummodo meminerim, cur Tacitus nil prodiderit de Saxonibus ſub nomine Saxonum. Cum non multo poſt de iis recitaverit Ptolemaeus. Sacarum enim illud Saſſonumqve nomen haud dubie Saxonum eſt. Aucta enim Sec.* IV. *nominis fama, aucta gentis gloria in immenſum eſt. Interea ſufficiat Saxonas Tacito ſub titulo Cheruſcorum atqve* Angrivariorum, *innotuiſſe. Videatur* A. *I. II. XI. XIII. et lib. de Mor. Germ. Nempe II. et III. Seculis reſpirarunt a bellis noſtri Saxones, donec* Sec. IV. *ſub nomine* Saxonum *negotium faceſſerent Romanis: ſed haec et id genus alia diffuſe perſeqvimur in Hiſtoria Germanica MSpta.*

(o) *Palam eſt, Henricum Aucupem* Saxonem, *et prognatum* VVittekindeis *Regem fuiſſe. De Rege hoc* Albertus Abbas Stadenſis *pronunciat hunc in modum. Natus eſt Ottoni filius, nomine Henricus, qvi primus libera poteſtate regnavit. in* Saxonia. *Ann. 917. Nec eo ſecius manifeſtum, Henrici poſteros in faſtigium Imperatorum ſubvectos. Vt recte ſcripſeris, qviſqvis tandem nuper Gallice ſcripſit,* Saxonicam *Domum ab ultimo tempore auguſtis decoribus fundatam provectamqve eſſe.* Vid. Suite de Europe Vivante, *ſub tit.* SAXE.

IX. Reſpublica, reipublicae facies, regendi rationes oſtenſae. Habet poſteritas, qvod aeſtimet, habet qvod miretur. Rector ibi populus, defenſor populi VVittekindus, Dux fato monſtratus, et a cladibus ad maiorem impetum ſurrecturus. Idem huic, qvod populo, odium

ſer-

ſervitutis : idem amor libertatis. Vna meta, aut vincere, aut mori. (*p*) Heros, ſi non hoſtium ſemper, tamen fortunae domitor ſuae. Nunqvam a ſe diverſus. Idem victor, qvi victus : excipere pericula et ferre paratus. Inter adverſa conſtans, et firmus contra ambiguos eventus. Animus in dubiis maior, impetus vehementior poſt ſtragem notatus. Alii expectare pericula, ipſe provocare maluit, nullo territus caſu, nullo metu depresſus. Audere, experiri pro ſuis, inferre hoſtibus gradum, irruere in obvios, perrumpere ordines militares, eximium fortitudinis apparuit monumentum. Demum permittere fatis exitum, conſtantiae iuxta et patientiae argumentum fuit. Huius complecti res geſtas arduum multis, vix poſſibile aliis eſt viſum. Mihi excuſatio a conatu, votum pro viribus erit.

(p) *Verba Legatorum* Saxonicorum *apud VVittichindum. Aliam, inqviunt, cauſam nullam Saxonibus eſſe ſcias, niſi vincere velle, aut certe vivere nolle. Huic maiorum virtuti, ſi qvuqvam, inſtitit* VVittekindus, *Dux ſuae gentis. Scriptores rer. Francic. et qvi hos ſeqvuntur, multo aliter, qvam volumus, actiones* VVittekindi *interpretantur, Nunc fidem vellicant, nunc rerum novarum ſtudium, nunc deniqve tyrannidem exprobrant,* A. Fr. *ſaepe toti genti imputant, qvod alii uni* VVittekindo A. 775. *Corſ.* Ad. *Bremenſ. l. 1, cap. 9.* Abb. *Stad.* A. 775. *et* 782. *Nempe ſubſidium ab armis, ultio ab amore patriae profecta eſt. Diſerte ſcribit* Abb. *Stad. Saxones non praedandi occaſione, ſed ulciſcendi, Francorum terras populatos eſſe.* A. 778. *Et reperias nihilominus Scriptores, qvi imbecillitati indulgent, nimis acuente odium odio paganae religionis. Sic fruſtra ſunt, qvi rebellionem exponunt, cum qvis nititur contra dominatum, cum pertinaciſſime inſiſtit ſuo iuri. Dandus religioni honor: nec tamen propter eam iuſtitiae illudendum.*

X. VVittekindi initium felix, dignitas magna, nec peior progreſſus, exitus ſaltem, ſi divina ſpectes, feliciſſimus fuit. Cariſſima Duci libertas ſuorum : ſervitus ſubinde

me-

metuebatur. A tributis taedium, a vexationibus odium naſcebatur. Exempla maiorum animo inhaerebant, (q) praeſentia oculis obverſabantur. Spirabant bellicum Franci. Praetexebatur religio; (r) forte dominatio tegebatur. Factum his rebus eſt, ut qvi oljm colebant amici, (s) iam hoſtes in ſe graſſarentur. Nempe fatale erat Saxonibus Carolingorum nomen. Nihilo mitius omen in Merovingis habuerunt. Auxilium offenſa, beneficium odio qvandoqve repenſatum.

(q) *Sufficiat nominaſſe Theodoricum Regem. Hunc defenderant adverſus Thuringos: Sed mox exuit Francus fidem, iamqve conſpirat cum Thuringis. Mox deliberat de Saxonibus opprimendis. Oppreſſiſſet, niſi Saxones reſciſſent dolum. vid. Monach. Corbei. Ann. 1. et ex eo Albin.* Stamb. *p. 58. Etiam liceat referre de Dagoberto. Qvod in fide Theodorici, in huius manſvetudine deſideramus. Produnt de eius in Saxones crudelitate VVern. Rolevvinck in Faſcic. temp. Sext. aet. et Sigebertus Gemblacenſis ad A. 630. Qvi tamen paulo ante, qvam vivis excederet, tributum Saxonibus remiſit, ipſorumqve auxilium accivit adverſus Slavos, id. ad A. 642. Incuſat tamen ex Aimoino Saxones Goldaſtus de reg. Bob. l. 2. c. 2. p. 109. Nempe incuſat non ſervatae fidei: imo et ego incuſo Francos non ſervatae moderationis. Non deſunt cauſae noſtrae ſubſidia firma: Sigebertus quoqve incuſat Dogobertum expilatarum Eccleſiarum, et mira qvaedam, licet non ſine ſuperſtitione, memorat de iis, qvae acciderint poſt obitum huius regis, ad A. 645. De Carolo Martello, qvi ſub titulo Praefecti regiam complexus poteſtatem eſt, memorant A. Fr. A. 737. Hic vectigalem fecit gentem. Martellum ſeqvitur Pipinus, et novum tributum imponit. A.F. 758. Acerbum hoc genti, et plane intolerandum. Propterea indignari, mox ulciſci, et excurrere in Francici regni fines, et praedas agere coepit. Scriptor vitae K. M. anonymus tacet hanc cauſam, dixiſſe contentus, Karolum in comitiis VVormatienſibus decreviſſe Saxonibus bellum. Idem aſſerit Scriptor, qvi condidit Franciscos annales A 772. Ceteri annalium Scriptores eadem pene verba retinent. Retinet Monachus Prumienſis in Chr. A. 772. Abbas Sta-*

den-

denſis vocibus ſaltem paulum mutatis reddit auctorem annalium Francicorum. De reliqvis non attinet monere. Tantummodo Eginbardus, ſanctior Caroli M. ſcriba (non gener) hanc ſibi vindicat laudem. Is belli initium ſignat, cauſam exponit de vit. Carol. M. cap. 7. Eginbardum deſcripſit Adamus Bremenſis H. E. l. 1. cap. 6.

(t) *Gratum Deo pignus, pietas: ſancta nomina, religio, dignitas ſacrorum. Valent in toga, valent in ſago, momentumqve habent apud defenſuros. Invadendi titulum non praebent. Prohibent literae diviniores hunc abuſum. Propagandi Imperii artes a prudentia, ius, iuris titulus a iuſtitia depromuntur. Eſt belli fas, pugnare adverſus hoſtes. At qvinam hoſtes? qvi iniuriam inferunt. Hanc ulciſci, glorioſum, propulſare, honeſtum. Religionis certe obtentu capeſſere bellum, exuere fortunis gentes, iniuſtum. Iam habes, qvod iudices de bello Carolino. Praecipuam huius cauſam a Religione arceſſit Eginhardus. Bellum, inqvit, ſuſceptum eſt, qvia Saxones, ſicut omnes fere Germaniam incolentes nationes, et natura feroces, et cultui Daemonum dediti, noſtraeqve religioni contrarii, neqve divina neqve humana iura vel polluere, vel transgredi inhoneſtum arbitrabantur. Hactenus Eginhardus: totidem verba retinet Magiſter Adamus. Ferociam, miror, qvod imputet. Iisdem ſane coloribus alii depingunt Francos. Rolevincius poſtulat crudelitatis. A multis aemulatio obiicitur. Sed fuerint feroces. Fuerunt autem, cum depellerent ſervitutem, cum aſſererent libertatem. Nil prodeſt cauſae Francorum. Belli certe iuſtitiae non ſufficit. Percurrat, qvi velit, capita Fecialis iuris. Manifeſtum erit, qvod diximus. De cultu Daemonum fateor grandem errorem, et recitatu foedum. Colligo hinc, peccaſſe in Deum, qvatenus natura cognitum violaſſe partem iuris inſiti, receſſiſſe a praeſcripto religionis naturalis. At qvi vero hic pro Eginbardo argumentum, novus bello Carolino titulus? Imo titulus. Satis ſpecioſus pro iuſtitia armorum. Si modo ſatis ſolidus et ſuffecturus tantae moli. Eſto vero genti gentis cauſa permisſum, vindicare publicum Dei contemptum, qvatenus religioni naturali adverſum. Negabunt Saxones, ſe contempſiſſe. Et qvi pro ſacris ſuis tentare omnia, mortem oppetere ipſam non recuſarint. Stat pro Saxonibus Adamus Bremenſis, ante hunc VVittichindus*

C Mo-

Monachus. Qvi per exprimit ſignificanter affectum eorum erga ſacra, dum veneratione veneratos ſcribit. Superſtitioſa qvidem devotio, ſed non coniuncta cum contemptu Dei, multo minus cum iniuria Francorum. Si tamen ſtatuerunt in Francos exempla poenarum, reddere ius iuri, aut ut ipſi arbitrabantur, rependere iniuriae vicem, ac ſupplicia ſuppliciis ulciſci voluerunt. Nam qvae apud Francos religionem, apud Saxones labem habebant: qvae illis ſacra, his profana videbantur. Documento ſunt Freſones, vetus Saxonum populus, qvi Bonifacium A. 754. non ob aliam cauſam peremerunt, qvam qvod praedicaſſet contra ſacrum avitum, contra inſtituta maiorum. An. Fr. ad. h. A. Vt non magnopere ſit mirandum, cur VVittekindus dato ab anteceſſoribus exemplo graſſatus ſit in Francos, cur perſecutionem, ut dicitur Bremenſi l. 1. c. 9. moverit in Chriſtianos. Sed alius contemptus documentum a rerum creatarum cultu. Imo non contemptus, ſed cognitionis, ſed cultus Dei naturalis, licet plurimis erroribus intermixti. Argumento ſunt tot numina, tot numinum nomina, tot templa apud antiqviſſimam hanc gentem. Vnum dolendum, qvod recta non iverint via ad cultum, qvod veri Numinis inveſtigationem ſuſpenderint, qvod rectae rationis inqviſitioni obicem poſuerint, qvod fingere deniqve multa maluerint, qvam indagare. Negligentiam ſciſcitandi incuſo. At multum diſtat negligentia a contemptu. Ingemiſcendi hic neceſſitas mihi, non Francis inferendi belli. Sicut vero id de religione naturali hactenus, ita de Chriſtiana omnium conſtat evidentiſſime. Toto errant coelo, qvi ad laedendas gentes, adcienda bella, ad exuendos fortunis ſuis populos traditam putant. Rectiſſime in hanc rem iam olim pronunciavit Caietanus. Verba Grotius habet. Qvod temeraſſe divina humanaqve iura recenſuit, ad pacta forte an ſpectat. Sed qvae pactorum ſperanda fides eſt, cum mutua aemulatione rumpuntur? Cum exempla adſunt ab altera parte ruptorum? Cum augentur aemulationes, cum iniuriae cumulantur. Multa in receſſu habent, qvae hic prodidit VVittichindus. *Saxones, inqvit, variam fidem Francorum experti. Qvod de finibus conturbatis cum applauſore Bremenſe l. 1. H. E. c. 9. recitat, habet pondus. Niſi tamen haec Saxonum facta praeſumpto cuidam iuri innitantur. Lis de confinibus erat. Ius Franci allegabant, Saxones non ſecus. Hoc nomine*

fiebant

fiebant caedes, rapinae. Non a Saxonibus ſolis, ſed, ut auctor Eginhardus, viciſſim. Qvi legem ferret? Vterqve populus liber erat. Arbitro utrinqve delecto opus fuit, cum neuter invito alteri limitem ponere poſſet. Qvae enim paris poteſtas in parem? Sed fortaſſe hic latuit arcanum Francorum. Romulus ſane nullos regno ſuo fines ponere voluit, Vt nunqvam deeſſet materia bellandi. Callide ſatis, ſi ſatis iuſte. Hoc certe eſt affectare cauſam belli, non habere. Multi haud ſecus ſuſpicantur de Francis. Demum hic notari velim, differre qvaeſtiones de bello Saxonibus inferendo, et de illato. Ibi Francorum ius, hic fides praebet materiam reprehenſioni. Huc digitum intendunt Regino 778. An. Fr. A. eod. et 782. 793. Vbi rebellandi conſvetudo Saxonibus, tyrannis VVittekindo exprobratur. Eodemqve pertinet, qvod Abbas Stadenſis imputat crudelitatem in Chriſtianos, ut qvibus vim, arma, gladium intentaſſet, A. 788.

(s) *Tempore Valentiniani Imperatoris copias, vires, conſilia iunxerunt adverſus Romanos. Richimeri aevo Francis auxilia ſummiſerunt. Illi his adverſus Thuringos, hi illis adverſus Gothos. Vnus fidem faciat VVittichindus. Saxones, inqvit, ſumma pace qvieverunt, ſocietate Francorum atqve amicitia uſi. Sed ut omnia, ita amicitiae qvoqve mortales. Faceſſit ſaepe amor in odium, cum nulla ex amore utilitas, contra ex odio qvaeſtus ſperatur. Prima odii, poſt odium diſſidii cauſa aemulatio. Invidebant Franci Saxonibus laudem bellicae virtutis. Ita metuebant potentiam, rati non profuturum in rem ſuam, tam potentibus amicis uti. Hinc Regi Theodorico a ſuis in os dictum, a Saxonibus olim ruinam Imperio Francorum imminere, ut qvi indomiti eſſent, iuxtaqve invicti. Hinc redacti in gratiam Thuringi, Saxones pro hoſtibus habiti. Hoc Theodericianae fidei gratitudinisqve ſpecimen fuit. VVittich. Ann. I. Laudat P. Aemilius ſuos Francos. Ego meos Saxonas. Hi apud Marcellinum Romanis formidabiles, apud Diaconum terribiles, Francorum ipſorummet ſententia praeſtantes corpore et animo viri audiunt. Sententiae ſummam habet VVitichindus. Nil defuit genti in parte fortitudinis. Sola defuit pietas Chriſtiana. Atqvi haec ſvadenda, non armis incutienda erat. Invitare, obteſtari, monere per Antiſtites, pulchrum et pium: vim, minas, ferrum adhibere, illicitum erat et iniqvum. Vnum vel in tranſcurſu hoc venit in mentem mirari, cur Eginhardus praeter*

id, qvod Saxones turbatorum ſinium accuſat, non aliud cauſae Francorum praeſidium qvaerat. Qvaerere autem forte potuiſſet in capite denegati tributi. Qvod ſuperiori tempore impoſitum, nunc detrectaſſe Saxonas, non ſuſpicaberis ex vano. Adeo obtendebant cauſam libertatis, qvam vel vitae redimere iactura, pro glorioſo habitum. Primo pernicioſa genti obſtinatio. Mox ſalutaris, ad ultimum orbi Chriſtiano profutura in exemplum. Qvam enim difficiles recipiendis Chriſti ſacris, tam retinendis poſtea conſtantes fuerunt. Veneror coeleſte arcanum, dum principium contemplor, et aeſtimo eventum.

XI. Res a ſuis repetenda principiis eſt. Annus agebatur ſupra ſeptingenteſimum primus et ſeptuageſimus, initium amplificandi Francorum regni. Deceſſerat vita Carolomannus, Caroli, qvem titulus magni illuſtravit, frater. Sic factum, qvaſi fatis ducentibus, ut regni moles rediret ad unum, Carolo ſuppeteret materia creſcendi. (t) Principio res domi ordinatae: tunc de exteris cogitatum. Regnandi auſpicium a pietate coeptum eſt. Inde propagandae ardor Religionis inflammavit Regem. (*u*) Habitae conſultationes ſeqventi anno, et VVormatia Comitiis delecta. Deliberandi argumentum Saxonici mores ſumebantur. Ordines, Purpuratiqve omnes, et populus univerſus, belli, qvod Saxonibus deſtinabatur, conſilium probant. Cauſa perſvadendi non una. Erant, qvi referrent, Saxones ſociorum iure abuſos. Alii cauſabantur, Chriſtiani intereſſe exempli, ut fana extructaeqve ad foedos cultus arae diruantur. (*x*) Dirui autem non poſſe ſine bello. Vertere in hoc Dei, Regisqve honorem. Conſilio reſpondit decretum. Mox ſumpta arma ſunt et in Saxones converſa.

(t) *Abbas Stadenſis ſcribit. Carolus ad capiendum ex integro Regnum intendens animum, in villam Corbanacum venit. A. 771. Hactenus regnum inter fratres diviſum erat: Carolus Noviomi, Carolomannus*

nus Soesſione regium inſigne capit. Aut. vit. Car. M. A. 768. Nunc ſublato fratre, ſolus rerum potitur.

(u) *Poeta Vetus A. 775. Hinc ſtatuit, reqvies illis ut nulla daretur: donec gentili ritu cultuqve relicto, Chriſticolae fierent, aut delerentur in aevum. Nec potuit infitiari hoc Abb. Stad. A. 775.* Si *utriqve fides, immite Caroli conſilium fuit, et certe praeludium Hiſpanici moris. Cuius in India documentum integra gentium excidia praebent. vid. Bartholomaeus de las Caſas, Epiſcopus Hiſpanus, in deſcript. Ind. Latine, et non ita pridem Germanice edit. Neqve hic ab uno alterove ad omnes, a Canibalis, de qvibus eſt in Chriſtoph. Columb. navig. cap. 87. et 88. ed. Baſil. ad univerſos Indos colligere licebat. Sed tam facile praepoſterus ille ardor in ſaevitiam deſinit, cum debuiſſet in comitatem. Nempe homo Carolus fuit. Aſperum dictu, et nihilo mitius auditu, vel uno praelio immenſam hominum multitudinem conſumere. Conſumpſit autem Carolus prope Thietmelle et fluvium Baſam, alii Haſam ſcribunt. Vid. An. Fr. A. 783. Aut. Vit. Caroli M. Spangenberg. A. 783. Veſtigia caſtrorum Carolinorum ad Haſam poſitorum hodieqve a VVeſtphalis noſtris monſtrantur: conſ. Crantz. l. 2. Sax. p. 32. Vix conventum de pace erat, cum bellum reſtauratur, cum clades audiuntur, Saxonibus prius morituris, qvam laturis iugum. Praeteribo ſeveritatem ſaevitiae proximam, qvam deſcribit Abb. Stad. 782. Nec attingam iudicium illud Vehmicum, graviſſimis aſſertum viris, P. Aemilio, VVern. Rolevincio, Abb. Spanheimenſi, Aneae Sylvio, Io. Aventino, Alberto Crantzio, Erdvvino Erdmanno, Felici Fabri, ſcriptori annal. Svev. Davidi Chytraeo, Bernhardo Furmerio, Vbboni Emmio, Henrico Meibomio, Io. Iuſt. VVinckelmanno, aliis multis. Qvod ſi fuit, cruentum fuit et vitii manifeſtum, et iniuſtitiae aſperſum labe. Nec nulla VVipponi cauſa, ut poſtularet crudelitatis in vita Conradi Salici p. 430. edit. Piſtorianae. Sed dubitant de eius veritate non pauci. Primus, qvod ſciam, inter recentiores dubitavit Hermannus Conringius. Poſt eum novitii alii.*

(x) *Nempe Carolo duo curarum capita, conſtituere Imperium et propagare fidem, fidei autem praeſcriptione indicere bellum. Sive qvod putaret foedos cultus Chriſtiano Regi non tolerandos, ſive qvod ſibi regnoqve inde promitteret maiorem ſanctitatem, ſive*

quod augendae potentiae exiſtimaret momentum, Saxones bacte-nus formidabiles, aut ſubiicere Francis, aut, ſi ſubiici non poſſint, coniungere cum ſuis, ut olim Romulus Sabinos coniunxerat cum Romanis. Auctor conſilii creditus Alcuinus, qui paene is apud Carolum, qui Ariſtoteles apud Alexandrum fuit.

XII. Iam obfirmaverat animum Carolus, belli aleam tentaturus. Nec mora. Recta Saxoniam petit: copiae e veſtigio ſeqvuntur. Primus in Caſtrum Eresburgum (*y*) impetus factus. Fortuna pro Francis ſtetit. Saxonibus deſtructa Irmenſula, triſte ſpectaculum fuit. Qvid facerent Saxones? Pacis conſilio belli calamitatem praevertunt. Annuit Francus, qvaſi cruentorum certaminum iam praeſagus. Locus ſarciendae tranqvillitati ad Viſurgim condictus. (*z*) Veniunt Saxones, et datis obſidibus paciſcuntur pacem. Sed fucus erat. Mox atrocius reſurrexit bellum, cui gerendo datus Princeps VVitekindus, Heros ſicut praepotentis auctoritatis inter ſuos, ita animi ſupra fidem.

(y) *VVittekindi ductus diu Carolo obex, Francis omnibus in oculis ſudes. Ille ſuis ingeminare iniurias, aeſtimare acceptas clades, et exaggerare cauſam ultionis, verbo demum praeire et exemplo. Hinc propenſa in eum populi voluntas, ſeqvi, laudare inſtitutum, et ducendi exercitus eligere Imperatorem coepit. Spangenberg. Chron. Sax. A. 772. 777. 778. Propterea Scriptores Franci una omnes voce affirmant, Saxones ſvaſu VVittekindi ad arma reverſos. Hinc novus ille Saxoniae ſuae Arminius, turbator audit et tyrannus, cum revera liberator eſſet. Auctor Ann. Fr. non erubeſcit noſtro dicam ſcribere: ſcribit autem ad hunc modum. Saxones, VVidichindo Tyranno annitente, Francorum terminos usqve ad Rhenum ferro et igne devaſtant. Nempe olim Rhenus Chriſtianae religionis in Germania limes erat. Iam penetrat ad Viſurgim usqve et Albim.*

(z) *Eresburg tractu temporis Meresburg (hodie* Stattberg) *ſive pudoris, ſeu religionis cauſa appellatum. De eo multa annotat*

Mei-

Meibomius, et ex eo VV*inckelmannus, et praecipue auctor monumentorum Paderbornenſium p. 60. et 61. Caſtrum in edita rupe excitatum, et ſitu atqve arte, ut illa tempora ferebant, in Saxonia Cis-Veſerana ad fluvium Dimelam, firmum, olim a Francis, nuper a Svedis bello tricennali occupatum. Veſtigia, qvibus ad Irmenſulae ſacrum aditus patuit, freqventi litantium ingreſſu prorſus attrita invenient, qvi eo veniunt, qvi videbunt.*

(z) *Ann. Franc. A. 772. Qvi Tacito et veteribus Viſurgis, Teutonicis ſcriptoribus* VV*iſara. ut Abb. Stad. A. eod. pleriſqve* VV*iſora. Aut. Vit. Car. M. aliis* VV*iſuracha, Ann. Fr. A. 882. Multis* VV*eſera pariter ac* VV*iſara ſcribitur, ut Reginoni aliisqve. Hinc notum apud terrae menſores nomen cis-et trans-Veſeranarum civitatum, de qvibus in hiſtoria Germanicarum rerum per diſſeruimus exqviſite. Eo pertinent cis-et trans-Albinae: in his excellit Hamburgum, celeberrima metropolis, Ad. Bremens. l. 2 H. E. cap. 8*

XIII. Prout natura, ſic ſtudium erat Ducis. Ingenium militare, corpus (*a a*) validum et labori aſſvetum. Auſus ſubinde egregii, uſus rerum bellicarum excellens. In acie inſtruenda prudens, in hoſte aggrediendo cautus, in ſuſtinendo conſtans apparuit. Si qvid feciſſet, cura, ſi expeditionem ſuſcepiſſet, fortitudo perſpecta eſt. Nonnunqvam aſtu, interdum vi, ſemper manu valida utebatur. Ignavia in caſtris probroſa, in acie capitalis. Nec principes ipſi extra hanc ſortem. Bertholdi (*bb*) ſeu culpa ſeu vitium morte vindicatum. Nil deſideratum in VVittekindo. Dignitas, prudentia haec magnanimitate ſtabilita. Imagines exemplo, exemplum in virtute oſtenſum. Religio pertinaciter defenſa, qvamdiu de meliori non conſtabat. Qvod Carolo de VVittekindi, id VVittekindo de Caroli ſacris videbatur. Vterqve hic qvaerere aſylum: ſed diſpar qvaerentium cauſa, nec idem eventus. Tandem victrice Caroli fortuna animus flo-

flexus. (*cc*) Occaſio ex calamitate ſumpta, calamitas ad aeterna gradus fuit. Nempe ſic bona ſaepe in detrimentum, detrimenta contra vertunt in bonum.

(aa) *Corporis habitum ex imagine in fano Engerano poſita colligunt. Cippus ibi viſitur Herois. Verſus recitat D. Chytraeus Chr. Sax. in VVeſtph. Imaginem pingit Petrus Albinus in Chron. Miſn. p. mih. 439. et Balthaſar Mentzius in Syntagmate, ut vocat, Epitaph. ante praefat. explicat VVinckelm. deſcript. Sax. VVeſtph. p. 165. Ex imagine in cippo inciſa multi iamdudum Herois animum, gravitatem ſingularem aeſtimarunt.*

(bb) *Spangenberg. A. 772. Bertholdus hic unus primorum gentis memoratur.*

(cc) *Hoc rerum ſtatu Saxonia coaluit cum Francis. Exitus tanti belli hic fuit. Vicerat Carolus Saxones, non ut ſervirent, ſed ut iisdem legibus, pari cum Francis iure atqve dignitate viverent. Ab hoc tempore ſumma utriusqve gentis invicem officia viguerunt. Ac vero in unam coiviſſe Rempublicam, teſtis eſt Eginhardus. Bellum, inqvit, conſtat eſſe finitum, ut Francis adunati, unus cum eis populus efficeretur, de vit. Car. M. cap. 7. Eginhardum, ut alibi ſolet, iterum hic exſcribit Adamus Bremens. H. E. lib. 1. c. 7. Contra qvam id proditum de Slavis eſt, qvi ſubiecti Francis, non adunati dicuntur. Neqve id ſolum de Slavis, populo non Germano, ſed etiam de ipſis Germanis eventus comprobavit. Nominatim id conſtat de veteribus Toringis, Boiis, qvi non cives, uti Saxones, ſed meri ſubditi Francorum facti ſunt, ut demonſtravimus in hiſtoria Caroli M. Hinc ſi qvid a Regibus geſtum publice eſt, coram populo Francorum atqve Saxonum dicitur geſtum. Diſerte VVitichindus: qvi olim ſocii erant et amici Francorum (erant autem Saxones) iam fratres, et qvaſi una gens ex Chriſtiana fide facta eſt. An. I. Propterea idem in rebus Imperii ius ſuffragii, idem in Comitiis ſedendi honos. Alibi VVitichindus. Omnis, inqvit, populus Francorum atqve Saxones, iam olim deſignatum Regem a Patre filium eius Oddonem elegit ſibi in Principem; Similiter Abb. Stad. A. 936. Otto Magnus eligitur ab omni populo Saxonum et Francorum. Is Saxones praeponit, forte non obſcuro iam aemulationis utriusqve gentis argumento. Vid. VVittichindus An. I. p. 16.*

Sci-

Scilicet indomitus inter clades populus, et nullius obſeqvii ſervilis patiens: non ſuperiori hoſtium virtute, ſed ſua tandem lasſitudine, et ſurgente in ultionem Numine victus eſt. Eo ſpectant exempla pavoris Saxonibus divinitus incuſſi, apud Adonem edit. Baſil. p. 210. Meliori loco fuerunt Franci, qvibus aliqvando aer tellusqve militarunt, apud Bunting. in Chron. Brunſ. p. 27. Hauſitqve ex ſcriptoribus antiqviſſimis rerum Francicar. qvanqvam id vix ſimile vero videatur ob omnes caſtris Carolingicis vicinos. vid. Not. in monument. Padebornenſ. p. 68. De cetero verum eſt, qvod literis mandavit Balth. Mentzius Epitaph. VVitteb. l. 1. VVittekindum ceſſiſſe Carolo, ſola Caroli manſvetudine allectum atqve delinitum, nulla, nec adverſa, fortuna fractum. Faſſus ipſe Carolus eſt, nullum ſibi, nullum Francis laborioſius bellum fuiſſe. Annis duravit tribus & triginta. Eginh. cit. l. Conſer. tit Poeta Anonymus de rebus geſtis Car. M. Adamus Bremenſis H. E. l. I. cap. XII. et l. I. cap. VII. Qvanqvam in codice Ranzoviano XXX. anni numero conciſo, et qvem vocant, rotundo expreſſi ſunt. Ac illum ſeqvitur Bangert. not. in Helmold. l. 1. cap. III. Conf. Meibom. in in VVittich. p. 44. P. Bertius rer. 2. Com. Germ. p. 239. et 303. numerat annos XXXV. Minus recte, cuiusmodi eſt, qvod Rolandum Caroli ſororis filium nulla fide ibidem prodit. VVittekindus non amplius triginta annis interfuit. Hinc Monachus Corbei. VVittekindus, inqvit, bellum potens geſſit contra Magnum Carolum per triginta ferme annos. Septendecim expeditiones in Saxoniam ſuſceptas memorat Spangenb. ab. A. 772. usqve ad ann. 785. Septima et decima VVittekindi ad verae fidei cultum adducti exemplum habet. Nec idem tamen genti, qvi VVittekindo, animus fuit. Illa enim exacto ſeptennio ad arma et priſtinam ſuperſtitionem rediit. VVittikindus conſtans permanſit. Emmius A. 758. 790.

XIV. Defeſſo bellis Carolo, pacem habuit VVittekindus. Miſſi viciſſim legati et admiſſi. Carolus impune veniendi fidem dedit, ac datam obſidibus ſancte confirmavit. Internuncius Amalvvinus (*dd*) idemqve ſopiti diſſidii, et reconciliatae iam gratiae teſtis. Accipitur comiter, et tractatur prolixe. Sancitur inter utrosqve aeterna pax, et mutua fide firmatur. (*ee*)Populo qvies, ad recreandum ex continuo bello animum, conceſſa. Ab eo tempore perſeveravit in amicitia Carolus, in pace VVittekindus, Princeps re et nomine Magnus, et late propaga-

tis familiis clarus, (*ff*) et Ducis contentus dignitate. Poſteri regnis, imperiis inaugurati, utiles terrarum orbi Principes. Qvid utiles? Neceſſarii plane, et ſuſtinendae rerum moli pares extiterunt.

(dd) *Aliis ſcribitur Aluvinus. Scriptor Vitae Carol. M. Amaluvonem, Abbas Stadenſis qvendam Aulicorum vocat, A. 758. Abbatem, ut ſolet, ſeqvitur Crantzius in Sax. l. 2. Vir enim fuit honoratus, nec inter proceres Caroli poſtremus. Autor Annal. Fr. refert, ad fidem Caroli veniſſe, id eſt, ut medii aevi indoles erat, fide publica a Carolo data. Regino affirmat, VVittekindum et Albionem ſacramento firmatos, id eſt, promiſſi religione certos redditos, ſe dediſſe in viam, et perrexiſſe ad Carolum. Vna obſides acceptos teſtatur Chron. l. 2. ad A. 785. Demum Carolum in pago Attiniaco (aliis Altiniaco:) convenerunt. Praeter veteres vid. Vbb. Emmius rer. Friſ. d. 785. et Apolog. p. 35. Turbat nonnihil et mutat Crantzius Sax. l. 2. cap. 23. A. eod. In eo, qvoad meminerim, omnes conſentiunt, VVittekindum A. C. 785. Chriſti ſacris initiatum. Hoc mihi indicium, VVittekindi reconciliationem, et ſacrum adeo eius lavacrum qvindecim annis anteceſſiſſe Imperii Carolini dignitatem. Diſceptant hic acriter, qvis Heroem tinxerit ſacro fonte. Ludgerus, an Bonifacius, an Herimbertus? Patris luſtrici officium a Carolo M. impletum. Hinc Crantzius in Sax. Rex, inqvit, ſuſceptos in gratiam iuſſit baptizari, ipſe ſuis manibus VVedekindum, honoris gratia ſuſtollens. Revocato ex tenebris pro nigro album inſigne additum a Carolo aiunt. Ceterum tot laboribus perfuncto, tandem explenda mortalitas fuit. Sepulchrum, cui exuviae illatae ſunt, Engerae poſitum memorat Henricus Buntingus, et cum hoc multi. Alii Padebornae tumulo conditum tradunt, ut Io. Tobias VVellerus.*

(ee) *Alias VVittekindi, ac multitudinis ſenſus. Ille civitati Francorum aſcriptus, dignitate atqve affinitate Francica ampliſſime auctus. Eo referri poſſunt Francici annales, Scriptor vitae Caroli M. Monachus Prumienſis, Monachus Benedictinus, Aimoinus, Sigebertus Gemblacenſis, Abb. Stadenſis. Cum VVittekindo fuerunt potiſſimi Saxonicae Nobilitatis, inter hos Albion, primarius poſt VVittekindum, et Dux Trans-Albianus, cum domeſtici ac gentiles eius ferme omnes. Haec (multitudo) poſtero tempore exuit fidem, armis ad vindicandam ſuperſtitionem reſumptis. His rebus tandem acerba victoris ſeveritas provocata eſt. Vbi notem in extremo, Carolum plurimos in Saxonia Epiſcopatus condidiſſe. Laudo pietatis opus. Prudem-*

dentiam agnoſco. Cauſa deſtinationis occulta, animi certe hic ſenſus erat, Religione magis Saxonum animos regi, qvam armis. Vetus hoc regnandi inſtrumentum, piiſſimis ſaepe principibus uſitatum. Exilium qvoqve pulchro Coloniarum nomine velatum. Augendae Reipublicae praetextus, revera opprimendarum virium conſilium fuit. Saxones in Galliam, Galli in Saxoniam traducti. Crantzius Sax. l. 2. cap. 22. Qvod intelligo potiſſimum de Gallia Belgica, Germaniae regno innexa. Hinc Beatus Rhenanus in Germaniam ſecundam traductos aſſerit, l. 1. rer. Germ. p 141.

(ff) *Comites Oldenburgici ex ſtirpe VVittekindi, hodierni Daniae Reges ex ſtirpe Oldenburgica deſcendunt. vid. Crantzius, Reineccius, Io. Velde, VVinckelmannus, in recenſenda proſapia hac curioſi. Qvi commentarios familiarum ediderunt, gnaviter nervos intendunt, ut confirment, VVittekindum M. non ſolum Germaniae, ſed etiam Galliae Italiaeqve ampliſſimas ab ſe editas familias dediſſe. Hic memoro 1. Saxonico-VVigbrechticam. 2. Saxonico-VVethinenſem ſeu Ditgremicam. De qvibus nolim qvenqvam temere dubitare. 3. Capetinam, qvae magnis in Gallia propagata auctibus eſt. Sed hoc praecipue in dubium vocant doctiores: exponuntqve inſuper civilem rationem, propter qvam ea opinio invaluerit. VVilhelmus Nangius Monachus ex edit. Pithoean. nugas, credo, agit, dum Capetingos arcesſit a Carolingis. Sed multa ſunt, qvae alias in fide illius monachi deſideramus. Franciſcus Hottomannus in Francog. p. 240. approbare ſatagit, Hugonem Capetum Ottonis I. Imp. ex Havide ſorore nepotem eſſe. Henricus Buntingus in Chron. Brunſvic. p. 26. tradit, Hugonem magnum, unde Galliae regibus origo eſt, deſcendere ex VVitekindo. Addatur Chytraeus p. 48. et cum hoc multi. 4. Montisferratenſem, qvae in Italia crevit. 5. Allobrogicam, qvae Sabaudiam decoravit. Huc digitum intendit auctor Candiae, ut vocat, anguſtatae p. 81. dum Sabaudum vocat Saxonico Heroum ſangvine ſatum. At recedit ab opinione hac, et una recedit a Lampadio ſuo Hermannus Conringius in notis ad eum p. 184. 6. Ringelheimicam. Haud praeterierim hoc loco, Marchiones Brandenburgicos, ex altera, qvae Marchiae poſt Slavos praefuit, familia ortos, deſcendere ex poſteritate VVittekindi. Qvod a Georgio Sabino memoriae traditum pereleganter eſt. Conf. in vita eius Petrus Albinus. Simul obſervo, VVitikindeos ſurrexiſſe, inclinantibus iam fatis res Francorum. Cauſa in Francis, qvorum in Franciam reditus non parum obfuit maioribus incrementis. In Ludovico IV. Arnolphi fatalis potentiae terminus fuit.*

SIGHARDVS

Dieterichus

Edelhardus. VVERNEKINVS.

Albion. VVichbertus. Hermannus. Bruno Haſala, VVITTEKINDVS M.

VVichbertus. VVittekindus II.

VValbertus, Bruno. Fridericus. VVittekindus III. DITGREMVS.
qvi caruit prole maſcula.

Ludolfus

Bruno, ab hoc Tanqvardus. Otto.
Brunonis vicus.

Henricus Auceps, Rex.

Otto M. Imperator, Henricus I.

Otto II. Henricus II.

Otto III. Henricus III. Imperator.

Henricus Illuſtris.

Alb. r us. Dieterichus V.

Fridericus.

Fridericus Gravis.

Fridericus Strenuus. VVilhelmus I. Balthaſar. Ludovicus Epiſcopus Moguntinenſis,

FRIDERICVS Bellicoſus, a Sigismundo Imp. Septemvir creatus, Fridericus Pacificus.

Ditmarus.

Dieterichus.

Dedo. Fridericus.

Dieterichus II.

Dedo Timo, Marchio Miſniae.

Dedo Conradus.

Otto Dives. Dieterichus III. Dedo.

Albertus. Dieterichus IV.

et poſt

et poſt'iminio reverſus ad ius Saxonici Palatinatus. De Friderici matrimonio, et qvod eius nomine ipſi obvenit, vid. VVolfgangus Moller. in Orat. de vit. Bertold princip. Henneb. in reliqvis conf. P. Bertius in comment. rer. Ger. l. 2. cap. 11.

FRIDERICVS II. Clemens, Elector. Continuationem alius locus, aliud inſtitutum poſcit.

I Obſervo, certiſſimum Hiſtoriae Genealogicae, qvatenus continuam eamqve indubitatam ſeriem habentis characterem hic ſumi a VVittekindo M.

II. Nota in hac genealogia ſententiarum conflictus, qvos recitavimus §. 6. (h) Alii enim Ottones Auguſtos a Brunone, fratre VVittekindi, alii a nepote huius nominis accerſunt. Alii contra de Brunone Nepote tacent. Multi prorſus negant, Ottones a VVittekindo M. arceſſendos. Qvod ſi negant, etiam a Brunone, tanqvam VVittekindi nepote, arceſſendos negabunt. Sed negantibus his derogamus fidem, denegamus aſſenſum.

III. Lis vertit nihilo minor, utrum Ludolfus VValberti filius, an ex fratre Brunone, qvem allegavimus, nepos fuerit? Nobis poſterius arridet. Sic reddidimus familiam, familiae ſeriem, prout ex animo viſum. Qvid alii ſentiant, ſupra dictum.

1. Haud ſupervacuum duxi, illud, qvod coepi argumentum, acceſſionibus qvibusdam conſummare, et, qvod ſive utilitas, ſive voluptas ſvadet, unam alteramve ex cognato hiſtoriae genere controverſiam expedire.

2. Incepto convenit, uti videamus de officio Auguſtali, qvod Mareſcallatus, et ſtyli Romani aemulatione in alia, atqve adeo Romano-Germanica republica, Praefecti praetorio munus vocant. Cuius initia qvam alte qvidam repetant, non ſum neſcius: ego, cui pauca dicenda ſunt in hoc transcurſu, ſentio, non proferri ultra XII. ſeculum poſſe. Arceſſoqve illud ab auſpiciis Friderici Aenobarbi, et qvan-

qvanqvam concedo facile, multo ante in Tevtonicorum imperatorum aulis et viguiſſe hoc, et obitum fuiſſe ſacri imperii munus; tamen nego pernegoqve, prius habuiſſe hereditariam legem, qvam rerum potiretur Fridericus I.

l. 2. Auctor eſt VVitichindus, compoſitis Saxoniae annalibus clarus, Ottoni I. qvatuor Duces feciſſe officium ritus Auguſtalis. Epiſcopus Merſeburgenſis, fide perinde ac iudicio

l. 4. Conf. Annal Lautenbergiani. ſincerus, memoriae tradit, Ottone III. celebrante anniverſarium reſuſcitati Chriſti ſacrum, ſplendidiſſimo miniſterio qvatuor Principes eſſe functos. Recenſet Saxoniae Ducem, et ſuo exprimit nomine, affirmans, praefuiſſe eqvis, hoc eſt, munus Archimareſcalli impleviſſe, ſed pro illo tempore non tam perpetuo iure, qvam iuſſu ſingulari Imperatoris, et, ut tunc aeſtimabant, argumento peculiaris beneficii ac favoris. Demum Aenobarbi aevo proſapiae additum hoc decus, et iuſto ordine transmiſſum eſt ad ſucceſſores. Vt nunc expeditum ſit intelligere, qvid fuerit, qvod ab hoc primum tempore certae alicuius familiae principes AB OFFICIIS Auguſtalibus memorentur. Scriptores aevi medii OFFICIALES ſignant.

3. Et id, opinor, iterum documento eſt, fuiſſe uſum enſis Mareſchallici ante partam ſeptemviri Auguſtalis dignitatem. Cum pro vero accipiant hiſtoriae noſtrae periti omnes, ſeculo primum XIII. ſalutaribus Germaniae initiis coepiſſe definiri numero Principes, qvi et nominarent et eligerent ſuis ſuffragiis imperatorem.

4. Neqve eo ſecius de Rutae inſigni obſervare integrum eſt, ſumſiſſe a principio Aſcanios, et ab his tranſiiſſe ad VVittikindeos, veteres illarum terrarum, reſpectu qvarum imperatoris Friderici auſpicio conceſſum eſt, heredes.

5. Ex qvo apparet denuo, Rutae ſertum uſurpaſſe Saxoniae Duces nondum honore Septemvirum auctos.

Vul-

Vulgo Albertum, nos Bernhardum Alberti Vrſi filium, primo huius gentilitii inſignis laude impertitum ſec. XII. nominamus. Hinc Abbas Stadenſis, Bernhardus, inqvit, Comes de Anehold ſuſcepit Ducatum Saxoniae, A. 1180. Atqvi eundem inaugurationis diplomata geſtandi rutae inſignis beneficio affectum confirmant. Aſſentiuntur AlbertusCrantzius Sax.l.IX.cap.19.Georgius Fabricius de Elector. Sax. in Bernard.II. cum his Spalatinus, et noviſſime Spenerus in Syllog. p. 249. Sed diſcedunt pleriqve a nobis, et primordia geſtati inſignis repetunt ab Ottone Henrici Leonis nepote, alii a prioribus retro ducibus: utriqve praeter verum.

6. Etiam reperiuntur hic, qvi peraudacter ſcribant de Saxoniae Palatinatu, et qvum non habeant, qvos ſeqvantur ſententiae ſuae auctores, ſeqvi tamen ſe fingant. Nec dubitant, neqve in hac parte obnitimur, origines eius referre ad Carolingos. Namqve iſthoc munere et decori imperii, et neceſſitati ſerviebatur: nec obſcura eſt nobis ratio, nec fugit rerum Tevtonicarum gnaros, cuius ſumma eo valet, qvod, qvum Saxones in Francorum civitatem aſcripti, ſervaſſent uſum Saxonici iuris, nec Franci a Francico receſſiſſent, duos aſciſci oportuerit Palatinos, alterum in orientali Francia, alterum in Saxonia iuri dicundo praeſtitutum. Sed ſi, qvando iure hereditatis tradi coeperit, qvaeras; appellabo ſec. XII. et una appellabo Friderici I. largitionem.*

* *Sec. XII Septemviratui Saxonicae aeterno iure Saxoniae Palatinatus innexus, uſu atqve conſvetudine valuit ſec. XIV. primatus eſt publica imperii lege.*

7. Burggraviatus, qvi dicitur, Magdeburgicus ab Ottonis I. aevo ad noſtram usqve memoriam hoc nomen atqve dignitatem habuit. Prima eius monumenta ſervat Coenobium Gerundenſe: ad hereditatis leges multo ſerius redactum accepimus. Qvippe ſeculo tertio decimo adulto a dynaſtis Schrapelanis delatus eſt ad Saxoniae Electores, duraturo ad

omnes

omnes poſteros iure. Transactiones ſuper eo, noſtro et ſuperiori ſeculo initas, reiicimus in aliud tempus.

8. Deſinam in VVittekindi, unde hoc opus crevit, poſteris, (*a*) qvi omnium primi Saxoniam noſtram urbibus excoluerunt, et repertis auri argentiqve fodinis aureum Saxoniae ſeculum reddiderunt. (*b*)

(a) *Hos nectit pulchre monumentum Miſenenſe in templo S. Afrae ſacro.*

(b) *Ditmarus Merſeb. Otto Friſing. l.6. cap.24. Sigebertus A.968. et ex eo aut. M. Ch. Belg. p.79. Initia reperimus ab Ottone I. Errat hic Fabricius, qvi ab Henrico Aucupe.*

9. Excutiamus IIX. et IX. ſeculum, arces et caſtella forte pro captu ſeculi aedificata reperiemus, urbium a noſtris conditarum nec veſtigia animadvertemus. (*c*) Eresburgum et Sigeburgum propugnaculorum forte ſpeciem, non iuſtam urbium formam habuerunt, De Vvitberg, cuius Ado (*d*) meminit, ſatis eſt, indicaſſe, multum ab Vrbium, qvas ſive murus, ſive vallum munit, menſura abfuiſſe. Vt non mediocriter impingant, qvi VVitebergam a VVitekindo M. extructam aſſerunt. Nam de VVitbergo Adonis dici non poteſt, a VVitekindo excitatum, qvia fuit ante VVitekindum. Si nihilominus dicere pertendant, aedificaſſe VVitekindum, interpretabimur licentiam fingendi, qva hiſtorici in hiſtoricis minime omnium ferunt. Nos de cetero habeamus, monuiſſe, id muneris peregiſſe VVittekindi poſteros, praeſertim Henricum Aucupem, (*e*) et ipſius filios nepotesqve Auguſtos, qvos ſignat monumentum Miſenenſe, et Tabulae, qvas a ſeculo X. aſſervant noſtri, ſanctiores.

(c) *A. Fr. paſſim.* (d) *Ac. 727.*

(d) *VVitechindus ſecul. X. Eresburg. et VVerlaon. in Vrbibus numerat, Annal. I p. 8. et 10 Abb. Stadenſ. A. 971. Magdeburgum commemorat metropolin inter Albianas Hamburgum enim ſec. IX. A. 810. Caſtellum, 833. civitas (non Vrbs) transalbina memoratur. De Veſeranis alibi dicitur.*